

VDGH-T 20 november 2022. Enigheidsviering. Lezing 2 Koningen 8:1-6. 'Laten we ons vast blijven houden aan het wonder'. Ds. Pieter Post.

De vrouw moet een gelukkig mens zijn geweest. Zij krijgt al haar bezittingen en ook alle opbrengst van het land weer terug over een periode van zeven jaar. Zo zou het eigenlijk moeten gaan: dat je bij het hoogste gezag aanklopt, in dit geval de koning – je vertelt waar je recht op hebt, en je dat zonder enige aarzeling terugkrijgt. Het ziet er naar uit dat het lijntje tussen haar en de koning maar heel kort was. Je hebt een vraag of een probleem en je stapt naar de koning voor hulp. Geen tussenpersonen of bureaucratisch geregeld, maar een laagdrempelige en toegankelijke manier van met elkaar in contact staan. En zij werd op haar wenken bediend via de hofhouding. Koninklijker is het haast niet denkbaar. Het doet me herinneren aan een tante ergens in een klein gehuchtje in het noorden van Fryslân, waar iedereen elkaar kende. Het moet ergens in de beginjaren zestig zijn geweest. Zij was erg begaan met een gezin waarin het oudste kind van zestien een verstandelijke beperking had, en dat legde een behoorlijke claim op de ouders. Maar het gehuchtje was ook ver van de buitenwereld afgesloten. De gezinssituatie liep uit de hand, en men wist niet goed hoe daarmee om te gaan. Totdat het echt niet meer kon. En waar kon je dan terecht? De gezinsvervangende tehuizen waren nog maar enkele jaren opgekomen. Maar zij kreeg het niet voor elkaar om hem daar te plaatsen. En dat gaf een gevoel van machteloosheid, omdat het niet voldeed aan beleidslijnen en andere zorgen. Er zat maar één ding op, en dat was een brief naar de koningin sturen, met daarin het hele verhaal over wat wenselijk was. En zo kreeg de opgroeiende puber met zijn beperking zijn plek, de ouders waren minder belast en iedereen was blij. Want de brief was gelezen en de urgentie was gevoeld. Ik weet niet wat de koningin over de streep had getrokken. Misschien was het wel dat de tante had gerefereerd aan de kerktoren van de doopsgezinde kerk van Oudebildtziel, die bij de geboorte van het prinsesje de naam Julianatoren had gekregen, als een dankzegging voor de honderd gulden die haar moeder had geschonken voor de restauratie daarvan. Maar ook als dat het geval zou zijn geweest, (een lichte doch vriendelijke vorm van manipulatie), dan nóg is het opmerkelijk dat je pas de handen voor iets op elkaar krijgt als daar de hoogste instantie voor nodig is. De verre koning blijkt dan dichterbij te zijn dan de mensen achter het loket. In dit geval was het wel een wonder dat de tante antwoord had gekregen met een positief resultaat. Voor haar gold dat je nooit weet hoe een koe een haas vangt, het is het proberen waard. En dat zal de vrouw in het verhaal misschien ook hebben gedacht: ik stap gewoon op de koning af.

Maar wat hem over de streep getrokken heeft, heeft te maken met een heel ander verhaal waarin hij gevoelig is voor een andere realiteit dan de gangbare. We lezen dat in zijn gesprek met Gechazi, de knecht van de profeet Elisa. Om wat meer aan de weet te komen wie die Elisa nou eigenlijk is. Zou hij dat hebben willen weten uit angst voor een coupe? Dat we toch kennen vanuit de verhalen over de kindermoorden in de tijd van Mozes en Jezus? Machthebbers die vrezen voor de machtsovername door een kind – ook al is Elisa een volwassene? Hij werd alom geroemd vanwege zijn bijzondere daden, staat er. En wat zijn dat dan van daden? Daden die het gezag van hem als koning ondermijnen? Dat zou hem recht in het hart van zijn macht raken. Van Elisa wordt gezegd dat hij gevoel had voor de zwakheden van mensen en steeds op zoek is naar oplossingen. En het is daarom dat hij als een profeet te boek staat die her en der vele leerlingen om zich heen had verzameld in zogenaamde profetengemeenschappen, in leerhuizen zouden wij zeggen. Mensen hoorden en leerden graag van hem: Niet in de laatste plaats de voornámen, de elite, de eerste aanspreekpersonen in steden en dorpen, de oudsten. Hij had dus al schooltjes om zich heen en dat bericht zal ook de koning hebben bereikt. Waarschijnlijk sprak hij met Gechazi dus niet vanuit de achterdocht, maar om te leren. Want er deden ook koningen aan deze leerhuizen mee. En zou dat wat voor hem zijn? Wat zal er in dat gesprek verteld zijn dat hem over de streep had getrokken recht te doen aan de vrouw? Vast hoe een van Elisa's scholen honger leed en wilde kruiden moest eten om te overleven. En dat ze geen hap door de keel kregen wegens de bittere smaak. 'Dit is de dood in de pot!', hadden ze geroepen, einde verhaal. En hoe Elisa er meel aan toevoegde waardoor die smaak volkomen verdween. Dat hij hen had gered van de verbitterdheid. Er zal verteld zijn over Naáman, een buitenlandse legerofficier die aan melaatsheid leed. En dat door een jong Israëlitisch meisje dat zijn leger nota bene had ontvoerd, gewezen werd op de profeet Elisa. Lang verhaal kort: Na allerlei vijven en zessen van de kant van Naáman werd hij uiteindelijk genezen. Door al die wonderen verwierf Elisa bekendheid, maar het meest indrukwekkende is wel waar onze lezing mee begint. Dat hij eerder het kind van de vrouw weer tot leven had gewekt. En hoe pijnlijk dit soort van verhalen soms ook kunnen overkomen als je

zelf een kind hebt moeten missen – waarom zij wel en wij niet? – de strekking van al deze bijbelse verhalen is dat we in de doodsheid van ons bestaan niet zonder perspectief zijn wanneer we de ene onnoembare God laten deel uit maken van onze werkelijkheid waarin we vastlopen. Dat we daarmee in een realiteit stappen die van het onmogelijke iets mogelijk maakt, het onvoorstelbare voorstelbaar en het onbegaanbare begaanbaar. Zoals we dat kennen uit de verhalen van Jezus, die blinden laat zien, doven doet horen, verlamden doet opstaan en doden doet leven. Ja, stond hijzelf ook niet op uit het bestaan van de dood? In die zin hoeft de impasse waarin onze gemeente verkeert niet het einde te zijn zolang we maar ruimte maken voor het onbedachte en het onverwachte. Wij hoeven niet te stranden in de impasse, omdat impasses ook leerzaam kunnen zijn. Waar zitten we nu als gemeente? Wat houdt ons bijeen? De impasse als een fase van bezinning. Laten we de impasse eens zien als een bedoeling.

Geloven in het wonder is diep joods. Wij uiten onze moeite wel eens over voorzienigheid. We denken dan dat alles wat ons overkomt door God gewild zou zijn. Maar daarmee zetten we onszelf klem, omdat we er op die manier niet uitkomen. Voorzienigheid wil zeggen dat er al voorzien is in een goede oplossing en toekomst, dat wanneer we vastlopen we ook zullen opstaan. In het vastlopen zit het opstaan. In het wonder zit voorzienigheid. Alleen zien we dat nog niet. Maar daarom is het er wel, omdat dat inherent is aan de Ene God die tot ons spreekt, dat de aarde zal bloeien als een moestuin, als een wijngaard. Ook als we dat nog niet waarnemen in Oekraïne, in de hongergebieden, in de genderproblematiek, maar ook in de impasse. Zo meteen bespeelt Jolanda 'De steppe zal bloeien' (lied 608) dat over die voorzienigheid gaat. Het suggereert dat we juist niet aan hel en verdoemenis zijn overgeleverd, maar opgevangen worden in genade. En soms breekt dat in ons door. Dat vinden we ook hierin terug. Laat nou net de koning in gesprek zijn met Gechazi over hoe Elisa een dode tot leven had gewekt, komt de moeder van het bewuste kind binnenlopen. En ze zal het kind ook hebben meegenomen als bewijs, zo merken we op, want zegt Gechazi: 'en dat is de jongen die Elisa tot leven heeft gewekt'. Hoe verhalen en geruchten en werkelijkheid soms bijeen komen: een belangstellende koning in gesprek met de knecht van Elisa, en de vrouw en het kind. Allemaal vanuit verschillende posities en verlangens. Op één moment bij elkaar waar alles met alles samenvalt, waarbij je voelt: dit klopt. En dat alles als een, laten we maar zeggen, een uitwerking van wat de godsmans Elisa aan doen was, die de geschiedenis is ingegaan om mens en God bij elkaar te brengen, met elkaar te verzoenen. Hoe had je dat kunnen dromen. Toeval bestaat niet, wel dat je ten deel valt aan een genade-ervaring die je verder helpt. Dat kan een gevoel geven van beschermd worden, van je geen zorgen hoeven maken, van ineens een ander inzicht krijgen, van dat je er niet alleen voor staat. Dat de koning de vrouw alles weer teruggaf, maakt dat hij een goede leerling van Elisa was. Dat mag gezegd worden, gelet op de terugkeer van joden uit de kampen in ons land, en diepe tragiek dat er niets en niemand was die hen opving. Wat onbegaanbaar voor haar was geweest werd door hem begaanbaar gemaakt.

Hij trad in Elisa's spoor. De Joodse Abraham Heschel schrijft dat de profeet iemand is die nee zegt tegen zijn samenleving, door haar gewoonten en meningen, haar zelfgenoegzaamheid, eigenzinnigheid en syncretisme (=geloofsvermenging wat afgoderij tot gevolg heeft) te veroordelen. En waarom hij dat doet is vanwege het bedrieglijke soevereiniteitsgevoel bij de mens, zijn misbruik van de vrijheid en zijn agressieve zwellende trots die zich stoort aan Gods betrokkenheid bij de geschiedenis. (*De Profeten*, 2013, 25) Dat is heldere taal.

Maar wanneer we dat tot ons laten doordringen, moet er toch ook een ja te vinden zijn voor een rechtvaardige samenleving. In een verweesde samenleving als de onze, zal weer een Elisa moeten opstaan in het land waarin we leven en de hele wereld. Een ware profeet die ons uitkomst biedt uit de vele crises die ons overspoelen en nog staan te wachten. Die we tot in onze portemonnee voelen door torenhoge energiekosten, indirect door toedoen van ploerten en schurken die zich de groten der aarde wanen. Daarom moeten er misschien wel meer leerhuizen komen dan die er al zijn, met vele leerlingen, geschoolde en niet-geschoolde, migranten en eigenheimers, iedereen bij elkaar, inclusief de koning met de tante en de verstandelijk beperkte jongen uit het Friese gehuchtje. Opdat impasses zullen worden overwonnen. En als je daarnaar verlangt, weet je wat het betekent om in eenheid samen te leven, enigheid te vieren, brood en wijn te nemen. Iedereen gelijkwaardig. Want ver na Elisa trad er iemand op die tot zijn leerlingen sprak, een hele kerkgeschiedenis vol, tot en met onze in twijfel verzonken gemeente aan toe: 'Neemt en eet, dit is voor u mijn lichaam. Wees dat lichaam. Dat wij elkaar behoeden en doen leven. En voortgaan op de weg van het leven.' (*Levende die mij ziet*)